

РОЗДІЛ V

КОМПАРАТИВНА ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ

УДК 37.048.4

Бокша Наталія Іванівна,
аспірант,

Мукачівський державний університет, м. Мукачеве

ДОСВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ МОЛОДІ НА ІНЖЕНЕРНІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
В КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ

В даному дослідженні розглядається проблема організації системи професійної орієнтації учнівської молоді на інженерні спеціальності в країнах Центрально-Східної Європи. Встановлено, що проблема професійного самовизначення школярів є однією з найбільш актуальних в системі освіти країн Європейського Союзу. Визначено, що активними учасниками продуктивної профорієнтаційної роботи є університети, зокрема вищі технічні школи. Суть їх діяльності в даному напрямку полягає в організації, навчально-методичному та матеріально-технічному забезпеченні функціонування так званих дитячих університетів. На основі аналізу змісту навчальних програм дитячого університету, що функціонує при Технічному університеті м. Ліберець (Чехія), встановлено основні напрями курсів підготовки, форми навчання, педагогічні технології.

Ключові слова: дитячий університет, школярі, навчальні програми, форми навчання, педагогічні технології.

Постановка проблеми. Одним із важливих етапів у житті кожної людини є період професійного самовизначення та вибір шляхів здобуття професійної освіти. Цей вибір для сучасної молоді є достатньо складним у світлі інтенсивного розвитку постіндустріального суспільства, зростання вимог до кількості і якості праці, постійного підвищення рівня професійної підготовки майбутніх фахівців. При цьому здійснення якісної професійної орієнтації учнівства з врахуванням соціально-психологічних характеристик приносить конкретній особистості задоволення і самоствердження, а суспільству – вмотивованих висококваліфікованих фахівців, здатних забезпечити високу конкурентоспроможність країни [3, с.5; 4, с.4-6].

Професійна діяльність визначена нашою державою як одна з найбільш важливих та пріоритетних в системі освіти, що відображено у державних документах, зокрема, у Положенні про організацію професійної орієнтації населення (1995); Положенні про професійну орієнтацію молоді, яка навчається (1995), [2]; Концепції державної системи професійної орієнтації населення (1994, 2008), [1]; Постанові Кабінету Міністрів України «Про утворення Ради з питань професійної орієнтації населення» (2009); Положенні про надання соціальних послуг з професійної орієнтації у державній службі зайнятості (2011), а також – Законі України «Про зайнятість населення» (2012). В той же час багатьма науковцями відзначається, що сучасний стан професійної роботи з учнівською молоддю щодо особистісного самовизначення є незадовільним. Застарілі підходи до організації роботи, низький рівень матеріально-технічного та інформаційно-методичного забезпечення, відсутність чіткої взаємодії різних учасників професійного процесу (освіти, служб зайнятості, охорони здоров'я, виробництва, сім'ї, громадськості), низький рівень знань і вмінь психологів та педагогів з професійної та методики її проведення – це ті основні труднощі, які характерні для вітчизняної системи з професійної роботи [5, с.16-17].

У світлі значної трансформації вітчизняної системи освіти за останні роки, інтенсивних інтеграційних процесів і вивчення досвіду передових країн доцільним є розгляд особливостей функціонування системи професійної орієнтації у країнах Європейського Союзу. Позитивним прикладом формування системи професійного самовизначення учнівської молоді можуть поділитися країни Центрально-Східної Європи, які мають значні напрацювання в професійній діяльності, зокрема що стосується спрямування учнівства на здобуття інженерних спеціальностей у вищих навчальних закладах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення різних

аспектів забезпечення професійної орієнтації учнівської молоді є актуальним серед педагогів-науковців, про що свідчать значні наукові напрацювання по даному напрямку. Соціально-психологічні та психолого-педагогічні передумови професійного самовизначення учнівської молоді досліджували у своїх працях такі науковці як П. Атутов, Г. Бас, Ю. Гільбух, О. Голомшток, О. Дещенко, В. Доротюк, В. Лозовецька, Н. Розіна, Н. Тимошенко, С. Чистякова, М. Янцур та ін.

Європейський досвід професійної роботи вивчали Н. Балацька, І. Верствівська, С. Гриншпун, Г. Дмитрієв, Ю. Загребнюк, В. Зінченко, Т. Козак, М. Кузів, Н. Лавриченко, В. Мельничук, О. Пильтяй, О. Пономаренко, І. Уличний та ін.

В той же час, проведений аналіз наукової літератури по даному напрямку показав, що вітчизняними науковцями слабо вивчений досвід організації професійної роботи серед учнівської молоді в країнах Центрально-Східної Європи, зокрема популяризації технічних спеціальностей і вищої інженерної освіти.

Мета статті: вивчення особливостей організації системи професійної орієнтації учнівської молоді на інженерні спеціальності в країнах Центрально-Східної Європи.

Результати дослідження. Проблема професійної ідентичності школярів є однією з найбільш актуальних в системі освіти країн Європейського Союзу. В умовах прискореного науково-технічного прогресу, інтенсивних змін в структурі ринку праці, європейське суспільство розуміє важливість робіт, пов'язаних з необхідністю змістовної допомоги молодому поколінню щодо професійного самовизначення, і тому працює над постійним удосконаленням методів і засобів професійної діяльності.

Основними елементами комплексної системи професійної діяльності, що здійснюють інформування, консультування, роз'яснення та інші види робіт, виступають заклади освіти, державні органи виконавчої влади, неурядові організації, підприємства, організації та фізичні особи, які зацікавлені в даній сфері. В той же час встановлено, що в останні роки активними учасниками продуктивної професійної роботи є університети, зокрема вищі технічні школи. Суть їх діяльності в даному напрямку полягає в організації, навчально-методичному та матеріально-технічному забезпеченні функціонування так званих дитячих університетів, направлених на популяризацію вищої освіти та інженерних спеціальностей зокрема.

Відомо, що в європейському суспільстві на початку ХХІ століття гостро постала проблема відсутності мотивації у молодого покоління щодо здобуття вищої, зокрема технічної освіти, не

дивлячись на затребуваність кваліфікованих працівників на ринку праці. Навчання в технічних університетах вважалося складним, вимагало значних фізичних ресурсів. Тому в результаті комплексного аналізу даної проблеми і пошуку шляхів її вирішення, було розроблено ряд проектів, серед яких, на думку автора, найбільш успішним є створення при вищих технічних школах дитячих університетів.

Позитивним прикладом результативної роботи такого типу закладу може слугувати дитячий університет при Технічному університеті м. Ліберець, Чеська Республіка [6]. Дитячий університет як проект був започаткований у Технічному університеті м. Ліберець в 2009 році при фінансовій підтримці Європейського Союзу. За цей час проект став настільки популярним в Ліберецькому краї, що через п'ять років по завершенню фінансування з Європейських фондів регіональною владою було прийнято рішення щодо продовження фінансування дитячого університету на базі Технічного університету м. Ліберець за кошти місцевого бюджету.

Дитячий університет виступає неформальним видом освіти дітей і молоді у віці від шести до дев'ятнадцяти років. Даний структурний підрозділ Технічного університету м. Ліберець працює протягом усього навчального року, в тому числі і в канікулярний період в форматі літньої школи. Під час навчання школярі знайомляться з особливостями процесу здобуття вищої освіти, структурою вищого учбового закладу, суттю підготовки фахівців різних спеціальностей, поняттями наукової, науково-дослідної діяльності та можливостями практичного застосування результатів цих видів діяльності.

На основі аналізу змісту навчальних курсів, які пропонує

дитячий університет, що функціонує при Технічному університеті м. Ліберець, Чехія [6], встановлено основні напрями підготовки: фізика, хімічні технології, машинобудування, програмування, робототехніка, текстильна промисловість, математика, електротехніка.

Зміст і форми навчання по вказаним курсам адаптовані до віку студентів, в основному за допомогою ігрових технологій, створення проблемних ситуацій юні студенти набувають теоретичних і практичних навиків, розвивають творчий потенціал, критичне мислення, самостійність, відповідальність. Для дітей молодшого віку навчальні програми орієнтовані на розвиток психомоторних, особливо політехнічних навиків. Діти старшого віку навчаються за програмами, що спрямовані на набуття і поглиблення знань в конкретних галузях науки і техніки.

Працюють з юними студентами в основному молоді дослідники з міжнародним досвідом і широким професійним кругозором [6]. В рамках спільних проектів школярі мають можливість познайомитися з найновішими науковими досягненнями в різних галузях науки і техніки та попрацювати з лабораторним устаткуванням високого класу. Більшість спільних проектів молодих науковців та студентів старших курсів дитячого університету є досить високого наукового рівня і беруть участь у різноманітних конкурсах для учнівської молоді. Тісна співпраця школярів з молодими науковцями Технічного університету має надзвичайно позитивний ефект у формуванні мотивації щодо майбутнього здобуття освіти за межами шкільної програми.

Структурування одного з навчальних курсів, а саме «Технології текстильних матеріалів», наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Структура навчального курсу «Технології текстильних матеріалів»

<i>Технології текстильних матеріалів/ Úpravy textilních materiálů</i>			
Зміст навчального курсу:			
-ознайомлення з основними технологіями обробки текстильних матеріалів та можливостями механічної і хімічної обробки,			
-вивчення способів фарбування з використанням натуральних і хімічних барвників;			
-вивчення різних методів текстильного друку, з новими методами в текстильній промисловості			
Структура зимового семестру навчального курсу		Структура літнього семестру навчального курсу	
<i>Назва змістової теми</i>	<i>Кількість годин</i>	<i>Назва змістової теми</i>	<i>Кількість годин</i>
Лабораторне обладнання/ Laboratorní technika	6 годин	Текстильні барвники II/ Textilní barviva II	6 годин
Теорія волокон і тканин/ Teorie vláken a textilií	6 годин	Теорія текстильного друку/ Teorie tisku textilií	6 годин
Текстильні барвники I/ Textilní barviva I	6 годин	Лабораторне фарбування і текстильний друк II/ Laboratorní barvení a tisk textilií II	6 годин
Створення фактури/ Tvorba odstínu	6 годин	Заклучна та спеціальнообробка текстильних матеріалів/ Finální a speciální úpravy textilií	6 годин
Лабораторне фарбування і текстильний друк I/ Laboratorní barvení a tisk textilií I	6 годин	Технічне обслуговування текстильних матеріалів/ Údržba textilií	6 годин

Джерело: опрацювання автора за NABÍDKA KURZŮ 2017/18 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://detskauniverzita.tul.cz/kurz>

Встановлено, що заняття проводяться у спеціалізованих навчальних лабораторіях Технічного університету м. Ліберець за попередньо сформованим графіком в основному у вихідні дні, а також у післяобідній час.

Завершується навчання в даному закладі захистом наукових проектів перед компетентною комісією, сформованою з кращих науковців Технічного університету м. Ліберець, а також церемонією офіційного вручення дипломів, що проходить за зразком вручення дипломів бакалаврів та магістрів. Слід зазначити, що протягом усього періоду роботи дитячого університету при Технічному університеті м. Ліберець дипломи отримали близько трьох тисяч юних студентів, більшість яких продовжили навчання у вищих школах.

Також встановлено, що дитячий університет здійснює ще один цікавий напрямок неформальної освіти - проводить курси для дорослих. Курси призначені для всіх творчих і практичних жінок, а також для чоловіків різної вікової категорії, які хочуть опанувати

стилізацію інтер'єрів за допомогою різноманітних декоративних технік. В межах навчальних курсів для дорослих слухачі вчаться працювати з традиційними або зовсім новими для себе матеріалами (текстилем, папером, склом, декоративним бетоном та іншими).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, дитячі університети при вищих технічних школах Європи є одними з найбільш успішних проектів в системі освіти. В основному діяльність дитячих університетів направлена на роботу з учнівською молоддю, завдяки чому зростає зацікавленість до технічних наук, підвищується мотивація серед школярів до здобуття вищої інженерної освіти, конкурентоспроможної в умовах сучасного ринку праці. Такий досвід співпраці університетів та учнівської молоді, на думку автора, доцільно впроваджувати в системі освіти нашої держави, що може трансформувати профорієнтаційну роботу з молодим поколінням у якісно нову площину.

Список використаних джерел

1. Концепція державної системи професійної орієнтації населення. Схвалена Постановою Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2008 року, № 842 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/842-2008-p>
2. Положення про професійну орієнтацію молоді, яка навчається. Затверджено наказом Міносвіти, Мінпраці і Міністерства у справах молоді і спорту України 02.06.95 р. № 159 (30) 1526. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0198-95>
3. В.Т. Лозовецька. Професійна орієнтація молоді в умовах сучасного ринку праці: Монографія. Київ: 157 с., 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua>
4. Н.В. Розіна. Аспекти професійного самовизначення старшокласників (на основі соціологічного дослідження старшокласників): методичні рекомендації щодо проведення профорієнтаційної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах. – Черкаси: Видавництво Черкаського обласного інституту педагогічних працівників Черкаської обласної ради, 2011. – 32с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.ippro.com.ua>
5. М.С. Янцур. Теоретико-методичні засади профорієнтаційної підготовки майбутніх учителів технологій / М. С. Янцур. // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. - 2012. - Вип. 5. - С. 15-26/[Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2012_5_6
6. Dětská univerzita při Technické univerzitě v Liberci [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://detskauniverzita.tul.cz>

В данном исследовании рассматривается проблема организации системы профессиональной ориентации учащейся молодежи на инженерные специальности в странах Центрально-Восточной Европы. Установлено, что проблема профессионального самоопределения школьников является одной из наиболее актуальных в системе образования стран Европейского Союза. Определено, что активными участниками продуктивной профориентационной работы являются университеты, в частности высшие технические школы. Суть их деятельности в данном направлении заключается в организации, учебно-методическом и материально-техническом обеспечении функционирования так называемых детских университетов. На основе анализа содержания учебных программ детского университета, что функционирует при Техническом университете г. Либерец (Чехия) установлены основные направления курсов подготовки, формы обучения, педагогические технологии.

Ключевые слова: детский университет, школьники, учебные программы, формы обучения, педагогические технологии.

The purpose of this scientific study is to examine the peculiarities of the organizational system of pupils' career guidance in engineering specialties in the Central and Eastern European countries. It has been determined that the problem of occupational self-determination of schoolchildren is one of the most important issues in the education system of the European Union. As it has been defined, universities are the active participants of productive occupational guidance, in particular, engineering colleges. The essence of their work in this area is the organizational, methodological and logistical support of the so-called "children's universities". According to the analysis of the curriculum contents of the children's university, functioning at the Technical University of Liberec, Czech Republic, the following directions of training courses have been established: physics, chemistry, mechanical engineering, programming, robotics, textile industry, mathematics, electrical engineering. With that, content and forms of learning are adapted to the students' age. Mainly through technology games young students acquire theoretical and practical skills, develop creative potential, critical thinking, autonomy, and responsibility. It has been determined that for young children educational programmes are aimed at the development of psychomotor, especially polytechnic skills. Older children are trained with programs aimed at acquiring and deepening knowledge in specific fields of science and technology. To conclude, children's universities as a part of European engineering colleges are among the most successful projects in education system. Due to their active performance, there has been an increased interest in technical sciences, and the growing motivation of pupils for higher engineering education, which is today competitive in the conditions of the modern labor market.

Key words: children's university, pupils, schoolchildren, curricula, forms of education, pedagogical technologies.

УДК 378.4.091(439)»1960»=161.2(045)

Кобаль Василь Іванович,

кандидат педагогічних наук, доцент,

Мукачівський державний університет, м. Мукачево

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ТА ВСТУПНОЇ КАМПАНІЇ В УНІВЕРСИТЕТАХ УГОРЩИНИ В 60-ТІ РР. ХХ СТ.

У статті зроблено аналіз особливостей управління вищими навчальними закладами в Угорщині в 60-ті роки ХХ ст. у взаємозв'язку з суспільно-політичним життям. Зазначено, що влада Угорщини після загострення суспільно-політичної ситуації в країнах Європи зробила перші кроки щодо децентралізації управління вищою освітою та вищими навчальними закладами, розширення автономії вузів та врахування думки студентів, хоча ідеологічна складова це зберігалася. Особливу увагу надано висвітленню питань вступу до вузів, особливостей визначення кількості місць для вступу, проведення вступних екзаменів, пільгових категорій вступників тощо.

Ключові слова: університет, ректор, директор, факультет, кафедра, децентралізація, вступник, «умовний прийом».

Постановка проблеми. В сучасних умовах реформування системи вищої освіти та управління нею, євроінтеграції та глобалізації, актуалізації питань забезпечення якості вищої освіти, глибоке та всебічне вивчення історичного досвіду розвитку системи вищої, університетської освіти країн Євросоюзу, зокрема, Угорщини, є особливо актуальним, оскільки Угорщина досягла значних успіхів на шляху становлення та реформування університетської освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань історії європейських університетів, особливостей управління ними, проведення вступу присвячені праці Дж.П. Брітті і Ж.Верже, Х. Де Ріддер-Сімоенс, Л.Сегі, І. Шінковіча, О.М.Зуєвої,

Е.А.Мішиної, Р.Л. Брахам (Randolph L. Braham), А.Геноз (Henoz Aural), З.Галаз (Halasz Zoltan) та ін. Дослідження відповідно до зазначеної теми у статті в Україні не проводилося.

Мета статті: озкрити особливості управління університетами та вступної кампанії у період 60-их років ХХ ст. в Угорщині, враховуючи особливості суспільно-політичної ситуації в країні.

Результати дослідження. Кожен університет та інститут у статусі університету в Угорщині в зазначений період очолював ректор (канцлер або президент). Коледжі та педагогічні навчальні заклади очолював директор (igazgató) [1]. Ректори та керівники здійснювали керівництво та контроль за діяльністю установ, а їх